

Αρχιμ. π. Κύριλλος Κεφαλόπουλος
M.B.S., Th.M., PhD/B.S., Th.D.

**Η παρουσία του Αγίου Πνεύματος
στην ζωή των πιστών
κατά την θεολογίαν του
Αγίου Κυρίλλου Αλεξανδρείας**

ΑΘΗΝΑΙ 2012

Ο Άγιος Κύριλλος Αλεξανδρείας, από τους σημαντικότερους θεολόγους και Οικουμενικούς Διδασκάλους της Εκκλησίας, είναι περισσότερο γνωστός για την συμβολή του στο χριστολογικό δόγμα, όταν, εναντίον των αιρετικών απόψεων του Νεστορίου, ανέλαβε το δύσκολο έργο να υπερασπισθεί την ορθόδοξο πίστη. Μέσα από επιστολές, εγκυκλίους προς επισκόπους, μοναχούς, Πατριάρχες και αυτοκράτορες, αλλά και μέσω ειδικών θεολογικών πραγματειών διατύπωσε το ορθό χριστολογικό δόγμα της ενώσεως των δύο φύσεων του Χριστού, θείας και ανθρώπινης, σε ένα Πρόσωπο, το θεανδρικό πρόσωπο του Χριστού, ατρέπτως, ασυγχύτως. Επίσης, εναντίον του αιρετικού Νεστορίου που αποκαλούσε την Παναγία «χριστοτόκον» ως γεννήσασα τον Ιησούν ως άνθρωπον και όχι Υιόν Θεού, ο άγιος Κύριλλος επέμενε και συνέβαλε στην επικράτηση του όρου Θεοτόκος. Η θεολογία του αγίου Κυρίλλου επικυρώθηκε από την Γ' Οικουμενική Σύνοδο στην Έφεσο (431).

Ο άγιος Κύριλλος επίσης είναι γνωστός και ως ερμηνευτής της Αγίας Γραφής, καθώς μας κατέλιπε ερμηνευτικά υπομνήματα στην Πεντάτευχο, τους Ψαλμούς, τον Ησαΐα, τους 12 ελάσσονες προφήτες, στα ευαγγέλια Ματθαίου, Λουκά, Ιωάννου, και στις επιστολές του Αποστόλου Παύλου. Εκείνο όμως που είναι λιγότερον γνωστό είναι το γεγονός ότι ο άγιος Κύριλλος, αν αναζητήσουμε μέσα στα δογματικά και ερμηνευτικά του έργα, θα εντοπίσουμε πολλές αναφορές στο Άγιον Πνεύμα και την πνευματική ζωή, ώστε δεν θα ήταν υπερβολή να χαρακτηριστεί και ως διδάσκαλος της πνευματικής ζωής.

Η ενασχόλησή μας με τον άγιο Κύριλλον Αλεξανδρείας, τον βίον του, την διδασκαλία και την θεολογία του, κατά τα προηγούμενα έτη, είχε ως αποτέλεσμα τα ακόλουθα κείμενα και μελετήματα:

1) Ο άγιος Κύριλλος Αλεξανδρείας. Βίος και Διδασκαλία. Θεολογική σκέψη του αγίου Κυρίλλου στο Δόγμα της Εκκλησίας (2004).

2) Κανών Παρακλητικός εις τον εν αγίοις Πατέρα ημών Κύριλλον Αρχιεπίσκοπον Αλεξανδρείας (2006).

3) Αγίου Κυρίλλου Αλεξανδρείας: Ερμηνεία στον Πεντηκοστόν (Ν΄) Ψαλμόν της μετανοίας. (2011).

4) Cyril of Alexandria as an Exegete: A Fifth-Century Example of Patristic Biblical Hermeneutics (Thesis for the Master's Degree of Theology, Th.M.), California 2011.

5) The Quest for Jesus: From the Jesus of the Gospel in Fifth-Century's Theology to some contemporary approaches (From Cyril of Alexandria to Ludwig Wittgenstein's Phenomenology). Doctoral Thesis for the Degree of Doctor of Theology (Th.D.).

6) Η Πατερική Θεολογία για την Θεία Ευχαριστία (με ειδική αναφορά στην θεολογία του Κυρίλλου Αλεξανδρείας για την Ευχαριστία, 2011.

Στην παρούσα εργασία θα ασχοληθούμε με μία άλλη διάσταση της κυρίλλειας θεολογίας, η οποία συνήθως δεν προσελκύει το ενδιαφέρον των μελετητών. Θα ασχοληθούμε με την παρουσία του Αγίου Πνεύματος στην ζωή των πιστών σύμφωνα με την θεολογία του αγίου Κυρίλλου.

Βασικά σημεία στην σκέψη του αγίου Κυρίλλου είναι ο καθαγιασμός των πιστών, που επιτυγχάνεται με την παρουσία του Αγίου Πνεύματος στους πιστούς, τους ενισχύει, καταπολεμά τους πειρασμούς, καρποφορεί τις πνευματικές αρετές και καθιστά τους πιστούς κληρονόμους της αιωνίου βασιλείας των ουρανών. Ο άγιος Κύριλλος εμμένει στο γεγονός ότι το Άγιον Πνεύμα είναι δύναμη αγιαστική που μεταμορφώνει τις ζωές των πιστών. Η αγιαστική δύναμη και χάρις του Αγίου Πνεύματος ενοικεί στην ψυχή των πιστών, και αποτελεί την κατ' εξοχήν αγιαστική χάρη που ενεργεί τον καθαγιασμό των πιστών. Το Άγιον Πνεύμα εντυπώνει την θεία εικόνα στην ψυχή του πιστού¹ και καθιστά τους πιστούς «κοινωνούς θείας φύσεως».²

Ο ρόλος του Αγίου Πνεύματος είναι να ενεργεί στην ψυχή των πιστών τον καθαγιασμό και να τις οδηγήσει σε κατάσταση θεώσεως. Εξ αρχής ο Θεός δημιούργησε τον άνθρωπο και του ενεφύσησε Πνεύμα Άγιον, ώστε ο άνθρωπος να έχει πλασθεί

¹ Περί της Αγίας και Ομοουσίου Τριάδος, Λόγος Ζ', P.G. 75, 1088 A.

² Περί της Αγίας και Ομοουσίου Τριάδος, Λόγος Ζ', P.G. 75, 1089 A-D.

άφθαρτος και αθάνατος, με σώμα και ψυχή, με το θεϊκό στοιχείο να ενυπάρχει ως μέρος της ιδίας αυτού φύσεως.³ Ωστόσο, αυτή η δυνατότητα του ανθρώπου προς ομοίωσιν του Θεού, που δόθηκε στον Αδάμ διά της παρουσίας του Αγίου Πνεύματος, χάθηκε και η φύση του ανθρώπου αμαυρώθηκε εξ αιτίας της παρακοής του Αδάμ. Οι συνέπειες της παρακοής του Αδάμ για το ανθρώπινο γένος αντιστρέφονται με την ενανθρώπηση του Χριστού, ο Οποίος, γεννηθείς εκ Πνεύματος Αγίου και Μαρίας της Παρθένου, λαμβάνει το Άγιον Πνεύμα για να καθασιάσει την ανθρώπινη φύση και να επανορθώσει τα αποτελέσματα εκ της παρακοής του πρώτου Αδάμ. Με την ενανθρώπηση του Χριστού, ο Υιός του Θεού γίνεται άνθρωπος για να θεοποιήσει τον άνθρωπο, να επαναφέρει στην ανθρώπινη φύση στην αρχική της δυνατότητα της καθομοιώσεως προς τον Θεόν. Και αυτό γίνεται με την συνέργεια του Αγίου Πνεύματος:

*«τον γαρ προ αιώνων όντα Θεόν, εξ αυτού γεγεννημένον, σήμερον γεγεννήσθαι φησιν, ίν' ημάς εν αυτώ καταδέξηναι προς υιοθεσίαν, όλη γαρ ενηνθρώπησε Χριστώ, καθόπερ ην άνθρωπος. Ούτω και το ίδιον έχων Πνεύμα, διδόναι πάλιν αυτό λέγεται τω Υιώ, ίνα ημείς εν αυτώ το Πνεύμα κερδάνωμεν... δέχεται τοίνυν ουχ εαυτώ το Πνεύμα το άγιον ο Μονογενής, αυτού γαρ εστι, και εν αυτώ, και δι' αυτού (του Υιού) το Πνεύμα, καθάπερ ήδη προείπωμεν. Αλλ' επείπερ άνθρωπος γεγονώς, όλην είχεν εν εαυτώ την φύσιν, ίνα πάσαν επανορθώση μετασκευάσας εις το αρχαίον... επειδή γαρ ο προπάτωρ Αδάμ ου διέσωσε την του Πνεύματος χάριν παρατραπείς εξ απάτης εις παρακοήν και αμαρτίαν, όλη τε ούτως εν αυτώ εξημειούτο λοιπόν η φύσις το θεόσδοτον αγαθόν, αναγκαίως ο τροπήν ουκ ειδώς Θεός Λόγος γέγονεν άνθρωπος, ίνα λαβών ως άνθρωπος διασώση παγίως τη φύσει το αγαθόν».*⁴

Επομένως, ο ρόλος του Αγίου Πνεύματος στην αποκατάσταση του ανθρώπου ως προς την απωλεσθείσα αθανασία και αφθαρσία είναι σημαντικός. Οι πιστοί, διά της ενανθρωπήσεως του Χριστού και της πέμψεως του Αγίου

³ Γλαφυρά εις την Γένεσιν, 1, P.G. 69, 20 B-C. Περί της Αγίας και Ομοουσίου Τριάδος, Λόγος 4, P.G. 75, 908.

⁴ Εις Ιωάννην, P.G. 73, 753 B-C.

Πνεύματος, μπορούν να φθάσουν στην θέωση. Αυτό όμως προϋποθέτει την ειλικρινή μεταστροφή της καρδιάς και την ένωση των πιστών με τον Χριστό.⁵ Με την χάρη του βαπτίσματος και τον φωτισμό του Αγίου Πνεύματος οι πιστοί καθίστανται ναός άγιος του Θεού και κοινωνοί θείας φύσεως τη συνεργεία του Αγίου Πνεύματος: *«πνεύματι μεν γαρ αγιάζεται του ανθρώπου το πνεύμα, ύδατι δε αυ πάλιν ηγιασμένω, το σώμα... διά της του Πνεύματος ενεργείας»*.⁶

Ο άγιος Κύριλλος Αλεξανδρείας επιμένει στην συνέργεια του Αγίου Πνεύματος ως θεϊκής δυνάμεως καθαγιαστικής, αναπλαστικής και μεταμορφωτικής για την φύση του ανθρώπου, που προσφέρει την δυνατότητα στην πεπτωκυία ανθρώπινη φύση να επανέλθει στο αρχαίον της κάλλος που είχε στον παράδεισο. *«ανανεούσθαι τοιγαρούν και αναπλάττεσθαι πως εις εικόνα την πρώτην του ανθρώπου φύσιν ερωτά διά μετουσίας του Πνεύματος, ίνα την πρώτην εκείνην αμφιεσάμενοι χάριν, και την προς αυτόν ανακομισάμενοι μόρφωσιν»*.⁷

Το Άγιον Πνεύμα καθοδηγεί τους πιστούς στον πνευματικό τους βίο και τους καθιστά ναούς-κατοικητήρια του Αγίου Πνεύματος.

«Ούτος γαρ ο βίος ο πνευματικός, αύτη της εν Πνεύματι λατρείας η δύναμις. Αλλ' ει χρή τι πάλιν το του λόγου μήκος συνελόντας εν ολίγοις ειπείν, το αρχαίον της ανθρωπότητας δώρον, τουτ' έστι τον διά Πνεύματος αγιασμόν, και την της θείας φύσεως κοινωνίαν εφ' ημάς εκάλει Χριστός, ... η γε μην επανάληψις ημών η προς Θεόν ουχ ετέρως αν νοοίτο τετελεσμένη διά Χριστού του σώζοντος, ει μη διά της εν Πνεύματι κοινωνίας και αγιασμού. Το γαρ συνείρον ημάς, και οιονεί συνενούν τω Θεώ το πνεύμα εστί, ό δη και λαβόντες, μέτοχοι και κοινωνοί της θείας αναδεικνύμεθα φύσεως, και αυτόν εισδεχόμεθα δι' Υιού και εν Υιώ τον Πατέρα. Γράφει γουν ημίν ο σοφός Ιωάννης περί αυτού, 'εν τούτω γινώσκομεν ότι εν αυτώ μένομεν, και αυτός εν ημίν, ότι εκ του Πνεύματος αυτού έδωκεν ημίν'-[Α' Ιω.4, 12]. Τι δε δη προς τούτω και Παύλος, 'ότι δε εστέ υιοί, εξαπέστειλεν ο

⁵ Γλαφυρά εις την Έξοδον, P.G. 69, 432 A.

⁶ Εις Ιωάννην, P.G. 73, 244D-245 A.

⁷ Εις Ιωάννην XI, P.G.74, 541 D.

Θεός το Πνεύμα του Υιού αυτού εις τας καρδίας υμών, κράζων Αββά, ο Πατήρ' -[Γαλ. 4, 6], ως είπερ ημάς αμετόχους απομείναι συνέβη του Πνεύματος, ουδ' αν όλως εν ημίν υπάρχων εγνώσθη Θεός, και ει το υιός κατατάττον πεπλουτήκαμεν Πνεύμα, ουδ' αν όλως ήμεν υιοί Θεού. Ποία τοίνυν η πρόσληψις, ή πως αν έτι θείας φύσεως κοινωνοί και ημείς απεφάνθημεν ει μήτε Θεός εν ημίν, μήτε ημείς αυτό προσκείμενοι, διά του κεκλήσθαι προς μετουσίαν του Πνεύματος; Νυνί δε και μέτοχοι, και κοινωνοί της τα πάντα υπερκειμένης ουσίας, και ναοί Θεού χρηματιζομεν».⁸

Τα ανωτέρω χωρία είναι κρίσιμα για να κατανοήσουμε την σκέψη του αγίου Κυρίλλου για τον ρόλο του Αγίου Πνεύματος στην ζωή των πιστών. Το Άγιον Πνεύμα, εκτός από την μεταμορφωτική επίδραση που έχει πάνω στους πιστούς, ώστε να τους καθαγιάζει και να τους καθιστά μετόχους και κοινωνούς θείας φύσεως, έχει και άλλες ιδιότητες. Ο πιστός που προσλαμβάνει το Άγιον Πνεύμα συνενώνεται «δι' Υιού και εν Υιώ» με τον Πατέρα. Επομένως, το έργο του καθαγιασμού των πιστών δεν αποτελεί αποκλειστικότητα του Αγίου Πνεύματος, αλλά έργο της Αγίας Τριάδος. Επιπλέον, ο άγιος Κύριλλος θέτει την διάσταση της θείας υιοθεσίας των πιστών. Μέσω της προσλήψεως του Αγίου Πνεύματος, οι πιστοί, ως μέτοχοι θείας φύσεως, καθίστανται συγγενείς του Θεού, αδέρφια με τον Χριστόν, τον Υιόν του Θεού, και υιοί Θεού, τέκνα Θεού κατά χάριν. Και αυτό είναι έργο του Αγίου Πνεύματος.

Θα παραθέσουμε ένα ακόμη χωρίο αρκετά ενδεικτικό της θεολογίας του αγίου Κυρίλλου επί του λόγου του Κυρίου: «εγώ είμι η άμπελος η αληθινή και ο Πατήρ μου ο γεωργός εστίν» (Ιω. 15:1). Γράφει ο άγιος Κύριλλος:

«γεωργόν δε φησι τον Πατέρα, διά ποίαν άρα και τούτο αιτίαν; Ουδέ γαρ άπρακτος ή άεργος εις ημάς ο Πατήρ, τρέφοντός τε και συνέχοντος εις το είναι καλώς του Υιού εν αγίω Πνεύματι, όλης δε ώσπερ της αγίας και ομοουσίου Τριάδος έργον εστίν η των καθ' ημάς επανόρθωσις, και διά πάσης έρχεται της θείας φύσεως η εφ' άπασι τοις παρ' αυτής δρωμένοις θέλησίς τε και δύναμις. Διά τούτο και ολοκλήρως και εν ενί προσώπω παρ' ημών δοξάζεται. Σωτήρα γαρ καλούμεν τον Θεόν ουκ ανά μέρος

⁸ Εις Ιωάννην XI, P.G. 74, 544 A, & 544 D-545 A.

δε αὐτῷ τῷ Πατρὶ, ἀνά μέρος δε αὐτῷ τῷ Υἱῷ, ἤτοι τῷ ἁγίῳ Πνεύματι τα εφ' οἷς ἡλεήμεθα ἀποκομίζοντες χαριστήρια, ἀλλ' ὄντως τῆς μίας θεότητος κατόρθωμα λέγοντες τὴν εαυτῶν σωτηρίαν... πάντα ἐστὶ παρὰ τοῦ Πατρὸς δι' Υἱοῦ ἐν Πνεύματι».⁹

Ἡ τελευταία εἰδικῶς φράση συμπυκνώνει τὴν κυρίλλεια σκέψη ὅτι τὸ μεταμορφωτικὸ καὶ ἀναπλαστικὸ ἔργον ποῦ ἐπιτελεῖται στοὺς πιστοὺς ἀποτελεῖ ἔργον ὄχι ἀποκλειστικῶς τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἀλλὰ ὅλης τῆς ἁγίας Τριάδος. Εἰδικότερα ὁμῶς εἶναι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ποῦ ἐρχεται νὰ ἐνοικήσῃ στὴν καρδιά τῶν πιστῶν καὶ νὰ τὶς ἀναγεννήσῃ πνευματικά, καὶ αὐτὸ ἀποτελεῖ κατ' ἐξοχὴν ἴδιον γνῶρισμα τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Για παράδειγμα, γράφει ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὁ ἅγιος Κύριλλος ὅτι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐνεργεῖ ἐν ἡμῖν, μᾶς ἁγιάζει ἀληθινῶς καὶ οἱ πιστοὶ ἐνώνονται με τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, καὶ διὰ τῆς ἐνώσεως αὐτῆς οἱ πιστοὶ καθίστανται μέτοχοι καὶ κοινωνοὶ θείας φύσεως.¹⁰

Ἡ ἐνωση τῶν πιστῶν με τὸ θεῖο συντελεῖται δι' Υἱοῦ ἐν Πνεύματι. Ἡ θέωση εἶναι ἔργον τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἀλλὰ συμμετέχουν ὅλα τὰ Πρόσωπα τῆς ἁγίας Τριάδος. Ὁ καθαγιασμός καὶ ἡ θέωση τῶν πιστῶν ξεκινᾷ ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, περνᾷ διὰ τοῦ Υἱοῦ γιὰ νὰ καταλήξῃ στὴν ἐνωση τοῦ πιστοῦ με τὸν Θεὸ Πατέρα. Προϋπόθεση γιὰ νὰ γίνῃ ὁ πιστὸς μέτοχος θείας φύσεως ἀποτελεῖ ἡ καθαρὴ καρδιά, ἡ ὁποία, ἀποθέμενη τὶς κοσμικὲς ἐπιθυμίες καὶ ἡδονές, ἔχει ἀφιερωθεῖ στὸν Χριστό.

«Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὁψονται»-[Ματθ. 5:8]. Εἴτα τίνες ἀν εἶεν οἱ τὴν καρδίαν ἔχοντες καθαρὰν, εἰ μὴ ἐκεῖνοι δη πάντως οἱ τὴν πρὸς Θεὸν ἐνώσει τὴν δι' Υἱοῦ ἐν πνεύματι, φιλοσαρκίας μὲν ἀπάσης ἀναχωρήσαντες, ἡδονὴν δὲ ὡς πορρωτάτω τὴν κοσμικὴν ποιησάμενοι, καὶ τὴν μὲν οἰκείαν ὡσπερ ἀρνησάμενοι ζωὴν, ἀναθέντες δὲ μόνη τὴν θελήσει τοῦ Πνεύματος, καθαρῶς τε καὶ ολοτρόπως πολιτευσάμενοι τῷ Χριστῷ».¹¹

⁹ Εἰς Ἰωάννην Χ, P.G. 74, 333 D-336 A.

¹⁰ Θησαυρός, 34, P.G. 75, 598.

¹¹ Εἰς Ἰωάννην ΧΙ, P.G. 74, 569 A..

Ο άγιος Κύριλλος , ερμηνεύοντας τον Ν΄ Ψαλμόν και ειδικότερα τους στίχους «*καρδίαν καθαράν κτίσον εν εμοί, και πνεύμα ευθές εγκαίνισον εν τοις εγκάτοις μοι... απόδος μοι την αγαλλίασιν του σωτηρίου σου, και πνεύματι ηγεμονικώ στήριζόν με*», καταγράφει τις συνέπειες από την εγκατοίκηση του Αγίου Πνεύματος στις καρδιές των πιστών: «*αγαλλίασιν σωτηρίου το Πνεύμα καλεί, άτε δη και υπάρχον πρόξενον χαράς μεν ατελευτήτου και διηνεκούς, ηγεμονίας δε της κατά των παθών των εν κόσμω παρεκτικόν. Πνεύμα γαρ εστί του κατ' αλήθειαν σωτηρίου, τουτ' έστι Χριστού... και εν μεθέξει γεγονότων της ευλογίας Χριστού της διά Πνεύματος*».¹² Το Άγιον Πνεύμα, όταν ενοικήσει στις καρδιές των πιστών, επιφέρει στην ζωή των χριστιανών κάθαρση από τα πάθη, σωτηρία και ατελεύτητη χαρά.

Το Άγιον Πνεύμα ενεργεί την πνευματική αναγέννηση των πιστών, η οποία συνίσταται στο ότι «*θείας φύσεως αναδεικνύμεθα κοινωνοί την Υιού λαχόντες μέθεξιν*».¹³ Η ενοίκηση του Χριστού στις καρδιές των πιστών επιτυγχάνεται με την συνέργεια του Αγίου Πνεύματος, που καθιστά δυνατή την πνευματική οικειότητα του πιστού με τον Θεόν. «*Εναυλίζεται δε και αυτός Χριστός, διά του αγίου δήλον ότι Πνεύματος, συνάπτων εις οικειότητα την πνευματικήν δι' εαυτού τω Θεώ και Πατρί τον εγνωκότα αυτόν*».¹⁴

Ο άγιος Κύριλλος Αλεξανδρείας γράφει ότι το Άγιον Πνεύμα μας ενώνει με τον Σωτήρα Χριστόν («*το συνενώσαν ημάς τω Σωτήρι Χριστώ το άγιον Πνεύμα αυτού εστί*»)¹⁵ και ότι από αυτήν την ένωση μεταδίδεται στους πιστούς καθαγιασμός της σάρκας. Το Άγιον Πνεύμα μεταδίδει ζωή και αγιασμόν στους πιστούς, κάθαρση από τις αμαρτίες, ζωοποιεί και αναγεννά τους πιστούς εις ζωήν αφθαρσίας.

«*[ο Χριστός], καθό γέγονεν υπό νόμον, καίτοι νομοθέτης υπάρχων, ως Θεός, εις όλην αν διήκοι την φύσιν η ευλογία, και η διά του Πνεύματος ζωοποίησις. Αναμορφοί γαρ το Πνεύμα προς*

¹² Εις Ιωάννην XI, P.G. 74, 569 B.

¹³ Περί της αγίας και ομοουσίου Τριάδος, Λόγος Δ', P.G. 75, 904 A-B.

¹⁴ Εις Ιωάννην XI, P.G. 74, 577 A.

¹⁵ Εις Ιωάννην P.G. 74, 333 A.

*αφθαρσίαν το ἐξ αμαρτίας κατεφθαρμένον, και εις καινότητα μεταπλάττει ζωής το εκ ραθυμίας πεπαλαιωμένον».*¹⁶

Καθ' όσον έχουμε διαπιστώσει από τα έως τώρα παρατεθέντα κείμενα του αγίου Κυρίλλου καθίσταται φανερό ότι η ένωση των πιστών (καθαγιασμός, θέωση) με τον Θεό Πατέρα αποτελεί έργον του Αγίου Πνεύματος, στο οποίο μετέχουν και τα τρία Πρόσωπα της Αγίας Τριάδος. Η μέθεξη του πιστού στην θεία φύση του Θεού Πατρός καθίσταται δυνατή δι' Υιού εν Πνεύματι Αγίω . Γινόμαστε σύμμορφοι με τον Χριστό, γράφει ο άγιος Κύριλλος, και ο Χριστός εγχαράσσει μέσα μας την εικόνα του διά του Αγίου Πνεύματος που είναι ομοούσιος με τον Χριστόν. Το Άγιον Πνεύμα είναι Θεός, και ως Θεός, όταν ενοικεί στους πιστούς, τους αξιώνει της μεθέξεως της θείας φύσεως.¹⁷ Η παρουσία του Αγίου Πνεύματος στην ζωή των πιστών τους καθιστά συμμόρφους με τον Θεό, «μεθεκτός ... τον αγιασμόν εν μεθέξει». Ωστόσο, το έργο του καθαγιασμού των πιστών ανήκει κατ' εξοχήν στο Άγιον Πνεύμα που αποτελεί «ενέργεια και δύνამις αγιαστική», κατά τον άγιον Κύριλλον. Ο καθαγιασμός αποτελεί μία από τις ιδιότητες του Αγίου Πνεύματος, «το αγιάζον και ενούν ημάς εαυτώ διά της προς αυτό συναφείας, θείας τε φύσεως αποτελούν κοινωνούς».¹⁸

Ο άγιος Κύριλλος Αλεξανδρείας εξηγεί πως το Άγιον Πνεύμα ενεργεί στην ψυχή του πιστού. Το Άγιον Πνεύμα ως δύναμη αγιαστική εκπορευόμενη εκ του Πατρός τελειοποιεί τους πιστούς, και ως έκφανση της φιλανθρωπίας του Θεού, το Πνεύμα μεταδίδει, εκπέμπει την θείαν χάριν αγιάζον τους πιστούς και τους καθιστά ναούς του Θεού, κοινωνούς θείας φύσεως.¹⁹

«Θεός έσται και εκ Θεού κατά φύσιν το Πνεύμα, ου δη και και μετίσχειν διά πίστεως της εις Χριστόν αξιούμενοι, θείας τε φύσεως αποτελούμεθα κοινωνοί, και εκ Θεού γεγεννήσθαι λεγόμεθα, και θεοί διά τούτο χρηματίζομεν, ου χάριτι μόνον εις

¹⁶ Εις Ιωάννην XI, P.G. 74, 548 B.

¹⁷ Περί της αγίας και ομοουσίου Τριάδος, P.G. 75, 1089 B-C. Θησαυρός, 34, P.G. 75, 585 A.

¹⁸ P.G. 75, 597 C.

¹⁹ Θησαυρός, 33, P.G. 75, 579 A-C.

την υπέρ υμᾶς ανιπτάμενοι δόξαν, ἀλλ' ὡς ἤδη και Θεόν ἔχοντες ἐν εαυτοῖς ἐνοικούντα και ἀυλιζόμενον, κατὰ το ἐν τῷ προφήτῃ κείμενον, ὅτι 'ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς και ἐμπεριπατήσω' [Β' Κορ. 6: 16], ἐπεὶ κατὰ τῖνα τρόπον λεγόντων ἡμῖν οἱ τῆς τοσαύτης ἀμαθίας ἀνάπλεω ναοὶ Θεοῦ, κατὰ Παύλον ἐσμέν, το Πνεῦμα ἔχοντες κατοικοῦν ἐν ἡμῖν, εἰ μὴ Θεός κατὰ φύσιν ἐστίν;».²⁰

Ο ἅγιος Κύριλλος ἐρμηνεύει τὸν λόγον τοῦ Χριστοῦ «λάβετε Πνεῦμα Ἅγιον», και ἐξηγεῖ με ποῖον τρόπον οἱ πιστοὶ λαμβάνουν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Οἱ πιστοὶ λαμβάνουν τὴν χάριν τοῦ Ἀγίου Πνεύματος, το ὁποῖον ἀληθῶς ἐνοικεῖ στίς ψυχές των πιστῶν και τους μεταμορφώνει κατὰ τὴν ἀρχέτυπον εἰκόνα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, τίς καθαγιάζει και τίς καθιστὰ συμμόρφους με τὸν Θεό (δηλ. ἀποκαθιστὰ το καθ' ὁμοίωσιν, τὴν δυνατότητα θεώσεως τοῦ ἀνθρώπου). Ἐπειδὴ λοιπὸν καθιστάμεθα σύμμορφοι με τὸν Χριστόν, λαμβάνουμε ἐπίσης και τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, γενόμενοι σύμμορφοι με τὸν Θεόν και κοινωνοὶ θείας φύσεως. Το Ἅγιον Πνεῦμα, ὡς Θεός, μεταδίδει στίς πιστοὺς τὴν ἀγιαστικὴ και θεοποιό χάριν που καθιστὰ τους πιστοὺς ναοὺς τοῦ Ἀγίου Πνεύματος, θεοὺς κατὰ χάριν.²¹

Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, με τὸ να ἐντυπώνει στίς πιστοὺς τὸν χαρακτήρα τοῦ Χριστοῦ, ἐνεργεῖ ἔργον τελειοποιούν. Προστατεύει τίς ψυχές των πιστῶν ἀπὸ τίς ἐπιθέσεις των δαιμόνων, τίς παγίδες τοῦ πονηροῦ και ἀπὸ τὴν προσβολή των παθῶν, ἐνισχύει τὴν καρδιά τοῦ πιστοῦ και τὴν καθιστὰ ὡς πύργον ἰσχυρόν. Ἀς δούμε πως ο ἅγιος Κύριλλος περιγράφει τὰ ἀποτελέσματα τῆς παρουσίας τοῦ Ἀγίου Πνεύματος στίς καρδιές των πιστῶν:

«Ὅτε τοίνυν ἡμᾶς ἀγιάζεσθαι κατ'εὐδοκίαν ἤθελε τοῦ ἰδίου Πατρός, το τοῦ παρακλήτου πρόσωπον και τὴν τοῦ μεσίτου χρεῖαν ἀποπληρῶν ο Χριστός, τας υπέρ πάντων ἡμῶν πρεσβείαις ἐποιεῖτο, λέγων 'Πάτερ ἅγιε, τήρησον αὐτοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου', οὐχ ἐτέραν εἶναι λέγων τὴν ἀλήθειαν, ἢ το ἴδιον Πνεῦμα, δι' οὐ τας ἡμετέρας ἀσφαλίζειται ψυχάς, κατασφραγίζων εἰς ὁμοιότητα τὴν πρὸς εαυτόν, και ἀνατειχίζων ὥσπερ ἀρρήτῳ δυνάμει πρὸς ἀμαχον εὐτολμίαν, παραθήγων δε δῆλον ὅτι και εἰς προθυμίαν

²⁰ Εἰς Ἰωάννην Ι, 13, P.G. 73, 157 B.

²¹ Περὶ τῆς ἀγίας και ὁμοουσίου Τριάδος Λόγος Ζ', P.G. 75, 1088 B- 1089 D.

αχάλινον την επ' ακράτοις αγαθουργίαις, ως μηδενός το παράπαν παρά πόδας κειμένους και οπίσω καλείν ισχύοντος, οξύτατω φέρεσθαι δρόμω προς το δοκούν τω Θεώ, και των διαβολικών πολυτρόπων μηχανημάτων, ή και της εν κόσμω φιληδονίας ουδένα ποιείσθαι λόγον. Οι γαρ άπαξ κατασφραγισθέντες τω αγίω Πνεύματι και τον αρραβώνα της χάριτος έχοντες εις νουν, πεπυργωμένην έχουσι την καρδίαν, άτε δη και ενδυσάμενοι την εξ ύψους δύναμιν».²²

Ας δούμε και μερικές άλλες συνέπειες στην ζωή των πιστών από την παρουσία του Αγίου Πνεύματος. Το Άγιον Πνεύμα διδάσκει στους πιστούς να διακρίνουν τις απατηλές επιθυμίες του κόσμου και να μην χάνουν την πορεία τους προς την ουράνιο πατρίδα.²³ Το Άγιον Πνεύμα καθιστά για τους πιστούς ευκολότερη την άσκηση της αρετής, (« και προς πάσαν ευκόλως ίοιμεν αρετήν, και προσέτι τούτω, δυνατοί τε και άμαχοι προς τας του διαβόλου μεθοδείας ευρισκόμεθα, και τας εξ ανθρώπων επαναστάσεις, άτε δη και το πάντα ισχύον έχοντες Πνεύμα; Ότι γαρ εις ετέραν τινά μεθίστησιν έξιν τους εν οις αν γένοιτο και κατοικήση το Πνεύμα, και εις καινότητα μεταπλάττει ζωής»)²⁴ και προσφέρει στους πιστούς την δυνατότητα να έχουν άφθονη πνευματική καρποφορία στην ζωή τους,²⁵ αποτελεί το ζων και αιώνιον ύδωρ που οδηγεί στην αιώνιο ζωήν. Το Άγιον Πνεύμα χαρίζει στους πιστούς πνεύμα ανδρείας, ώστε «κομισάμενοι την διά του Πνεύματος χάριν, ήν και δύναμιν εξ ύψους ωνόμασεν ο Χριστός, προθυμοτάτους μεν γαρ εις ανάληψιν αρετής, ευζωνοτάτους δε λίαν εις το θέλειν έπεσθαι τω Χριστώ και παντός κινδύνου καταθλείν».²⁶ Τέλος, αποκαθιστά το αρχαίον κάλλος που είχε ο άνθρωπος στον παράδεισον προ της πτώσεως με το να εντυπώνει στους πιστούς την ομοίωσιν προς το θείον.

Η ψυχή του πιστού, έχοντας σφραγισθεί και μεταμορφωθεί από το Άγιον Πνεύμα, φέρει εν εαυτή την εικόνα της Αγίας Τριάδος, καθώς το Άγιον Πνεύμα είναι η εικόνα του Υιού και ο

²² Εις Ιωάννην XI, P.G. 74, 572 B.

²³ Εις Ιωάννην, P. G. 74, 433 D.

²⁴ Εις Ιωάννην X, P.G. 74, 433 C.

²⁵ Εις Ιωάννην, P.G. 73, 297 A, & P.G. 74, 337 B.

²⁶ Εις Ιωάννην XII, P.G. 74, 609 D.

Υιός είναι εικόνα του Πατέρα. Ο Χριστός κατοικεί μέσα μας διά του Αγίου Πνεύματος, και διά αυτού μας ενώνει με τον Πατέρα εις ένωση πνευματική, γράφει ο άγιος Κύριλλος : *«εναυλίζεται δε και αυτός ο Χριστός, διά του αγίου δήλον ότι Πνεύματος, συνάπτων εις οικειότητα την πνευματικήν δι' εαυτού τω Θεώ και Πατρί τον εγνωκότα αυτόν, απaráφθορόν τε της θεογνωσίας εν αυτώ τον λόγον ωδίνοντα»*.²⁷

Το Άγιον Πνεύμα , σε όσους πιστούς ενοικήσει, τους καθιστά συμμόρφους προς την εικόνα του Θεού. *«τους οίπερ αν ενυάρξαι συμμόρφους αποτελεί τη του Πατρός εικόνη, τουτ' έστι τω Υιώ, ούτω τε τα πάντα δι' Υιού προς τον εξ ούπερ εστί Πατέρα διά Πνεύματος επανάγεται»*.²⁸ Είναι αυτό που γράφει ο απόστολος Παύλος, ότι *«ούς γαρ προέγνω, και προώρισε, συμμόρφους της εικόνας του Υιού αυτού»* (Ρωμ. 8:29).

Αυτή η εν-τύπωση της θεότητας στην ψυχή του πιστού μας καθιστά κατά χάριν μετόχους και κοινωνούς θείας φύσεως, όπως γράφει και ο απόστολος Πέτρος (Β' Πέτρου 1:4). Έτσι, οι πιστοί απολαμβάνουν της θεϊκής υιοθεσίας, γινόμενοι υιοί Θεού κατά χάριν, μεθεκτός και κατά μίμησιν,²⁹ όχι όμως και κατά φύσιν. Μόνον ο Χριστός είναι Υιός Θεού κατά φύσιν, ως Θεός. Εμείς οι πιστοί είμαστε αδελφοί του Χριστού και υιοί Θεού κατά χάριν Αγίου Πνεύματος. *« πολλοί μεν γαρ χριστοί κατά χάριν και υιοθεσίαν αξίωμα έχοντες, αλλά μόνος εις ο φύσει Υιός του Θεού»*.³⁰

Αν θέλαμε να συνοψίσουμε την θεολογική σκέψη του αγίου Κυρίλλου επί της παρουσίας και της επιδράσεως του Αγίου Πνεύματος στην ζωήν των πιστών, θα λέγαμε ότι το Άγιον Πνεύμα είναι η κατ' εξοχήν αγιοποιός και τελειοποιός δύναμη. Με την χάριν του Αγίου Πνεύματος ο Χριστός μορφώνεται μέσα μας, καθώς το Άγιον Πνεύμα εντυπώνει στις ψυχές μας την θεία εικόνα μέσω του καθαγιασμού και της εν Θεώ δικαιοσεως. Εντυπώνεται δηλαδή μέσα μας ο χαρακτήρας της υποστάσεως του Θεού Πατρός, τη χάριτι του Αγίου Πνεύματος που μας ομοιώνει με τον Θεό διά του καθαγιασμού.³¹

²⁷ Εις Ιωάννην XI, P.G. 74, 577 A.

²⁸ Εις Ιωάννην XI, P.G. 74, 541 D.

²⁹ P.G. 72, 153.

³⁰ P.G. 72, 421 D. βλ. Και P.G. 73, 629 A-B.

³¹ Εις Ησαΐαν, P.G. 70, 936-937.